

DOI: 10.34015/2523-4552.2025.4.04

УДК 343.9:[343.37+343.55](477) «196»

Ярмиш О. Н.,

доктор юридичних наук, професор,
член-кореспондент НАПрН України,
завідувач Навчально-наукової
лабораторії дослідження проблем
забезпечення прав осіб, які
постраждали від війни, Дніпровського
державного університету внутрішніх
справ, заслужений юрист України
ORCID: 0000-0002-4811-4520

Греченко В. А.,

доктор історичних наук, професор,
провідний науковий співробітник
Науково-дослідної лабораторії з **пр**
правозастосування і міжнародної
співпраці Навчально-наукового
інституту № 5 Харківського
національного університету
внутрішніх справ,
заслужений працівник освіти України
ORCID: 0000-0002-6046-017

Рябий С. М.,

кандидат юридичних наук,
заслужений юрист України,
ветеран органів внутрішніх справ
ORCID: 0000-0002-7854-4193

ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДРОЗДІЛІВ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ МОГП УРСР ЩОДО БОРОТЬБИ З ПОЖЕЖАМИ У СЕРЕДИНІ 1960-х рр.

У статті висвітлюються основні аспекти діяльності підрозділів проти-пожежної охорони Міністерства охорони громадського порядку УРСР щодо боротьби з пожежами у середині 1960-х років. Матеріали з цієї проблеми, які надходили до даного міністерства, свідчать про значну кількість пожеж на території республіки у вказаний період. Аналіз цих надзвичайних подій показує, що основні порушення здійснювалися працівниками установ та підприємств через недотримання вимог протипожежної безпеки, порушень трудової та виробничої дисципліни. Не надавалося належної уваги огляду обладнання, несвоєчасно проводилися ремонтні роботи. Випадки виникнення пожеж свідчили про те, що суб'єктами господарювання не на належному рівні

розроблялися заходи з пожежної безпеки, які не охоплювали усі чинники, що могли призвести до виникнення пожеж. У результаті пожеж було знищено багато майна, нанесено значну шкоду державних установам та організаціям, колгоспам та радгоспам. У низці областей республіки ще недостатньо були вирішені питання організації гасіння пожеж у містах, особливо у частині якісної розробки необхідної оперативної документації та організації гарнізонної служби. Не були усунені випадки, коли пожежі набували розвитку через відсутність кваліфікованого керівництва підрозділами, незнання начальницьким складом об'єкта, повільного нарощування сил, неорганізованої роботи бойових розрахунків. Недостатню кваліфікацію під час гасіння пожеж та ліквідації їхніх наслідків показали підрозділи воєнізованої пожежної охорони міністерства охорони громадського порядку. Також це стосувалося боездатності пожежно-сторожової охорони колгоспів. Істотну роль у гасінні пожеж відігравали органи міліції. Їхнім основним завданням, разом з пожежниками, був порятунок людей, які перебували у небезпеці, допомога в локалізації та ліквідації пожеж, а також забезпечення безпеки особового складу. 14 січня 1967 р. МОГП СРСР затвердив Інструкцію «Про порядок організації воєнізованої пожежної охорони Міністерства охорони громадського порядку СРСР у містах, на промислових підприємствах та інших об'єктах народного господарства». У цьому документі визначалися принципи утворення та завдання підрозділів пожежної охорони. В цей період в УРСР стали широко впроваджуватися, особливо на підприємствах, пожежно-технічні комісії, до яких залучалися інженери, технологи та техніки заводів та фабрик. Це означало впровадження нової форми профілактичної роботи, що ґрунтувалася на активній участі інженерно-технічного персоналу у розробці заходів, спрямованих на зменшення пожежної небезпеки. Важливим елементом профілактичної діяльності з попередження пожеж залишалася роз'яснювальна робота та спроби встановлення більш суворого контролю за дотриманням протипожежних правил. В той час цей напрям в роботі пожежної охорони втілювався в проведенні пожежно-технічного мінімуму серед населення міст та сіл.

Ключові слова: Україна, міністерство охорони громадського порядку, підрозділи пожежної охорони, протипожежна безпека, боротьба з пожежами, 1960-ті роки.

Постановка проблеми. Проблема ліквідації пожеж в історії людства є актуальною з моменту виникнення вогню, тобто, принаймні, 100 тис. років. Історично, пожежі завжди завдавали значних збитків, руйнуючи поселення, забираючи життя та спричиняючи екологічні катастрофи. З часом, людство розробляло різні методи та засоби для запобігання та гасіння пожеж, від

примітивних до сучасних. На території України з початку 2020-х років щорічно реєструвалося близько 80 тис. пожеж, а з початком повномасштабної агресії росії проти України, ця кількість значно зросла, оскільки рашисти спеціально бомбардують житлові будинки у багатьох містах, створюючи вогнища пожеж з численними людськими жертвами. Тому досвід ліквідації пожеж в минулому –

позитивний та негативний, має актуальне значення і прямо впливає на життя і діяльність людей в умовах сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Деякі аспекти цієї проблеми знайшли своє певне висвітлення в публікаціях вітчизняних авторів. Зокрема, ці питання розглядалися в монографії «Міліція в Україні в період часткової лібералізації політичного режиму (березень 1953 - серпень 1962 рр.): історико-правове дослідження» [1], в науково-популярному нарисі «Міліція України: історичний нарис, портрети, події», написаному під керівництвом тодішніх керівників української міліції [2], дисертації А. П. Чернеги [3]. Проте в них вивчалися тільки окремі фрагменти та епізоди проблеми. Окремої, спеціальної роботи на цю тему у вітчизняній історичній та історико-правничій літературі немає, тому її дослідження є актуальним.

Наукова новизна дослідження. У ході дослідження здійснено аналіз головних напрямів функціонування органів пожежної охорони МОГП щодо забезпечення підприємств та установ від пожеж та боротьби з ними. Артикульовано, що профілактичні заходи, які проводилися цими органами, нерідко здійснювалися формально і безсистемно. Доведено, що керівництво МОГП та місцеві органи міліції намагалися зробити практичні висновки з недоліків, які виявилися у процесі гасіння пожеж і покращити роботу органів пожежної охорони. Додовнено матеріали про причини пожеж, недоліки у практичній підготовці пожежників. Розкрито роль міліції в ліквідації пожеж. До наукового обігу введено документальні матеріали з Галузевого державного ар-

хіву МВС України (Ф. 8), де висвітлюються питання організації та функціонування пожежної охорони МОГП і які публікуються вперше.

Постановка завдання. Автори поставили собі за мету дослідити основні аспекти діяльності пожежної охорони МОГП щодо попередження пожеж та їхньої ліквідації. Ця мета конкретизується в таких завданнях: висвітлити найхарактерніші приклади пожеж та їхню динаміку на підприємствах та установах, в колгоспах та радгоспах у вказаний період; виявити основні причини пожеж та чинники, які вплинули на розвиток цих надзвичайних подій; проаналізувати діяльність підрозділів протипожежної охорони під час гасіння пожеж, акумулювати їхній досвід та виявити недоліки в їхній діяльності; розкрити, які заходи вживалися МОГП УРСР та його місцевими органами для покращення діяльності щодо профілактики пожеж та підвищення кваліфікації пожежних підрозділів.

Виклад основного матеріалу. Одним з важливих напрямів діяльності Міністерства охорони громадського порядку (МОГП) було забезпечення протипожежної безпеки та боротьба з пожежами. Загальні збитки від пожеж 1964 року порівняно з 1963 роком, у республіці було знижено на 7,0 %, проте абсолютна їхня кількість була ще великою. А у Закарпатській, Київській, Кримській, Луганській, Львівській та Одеській областях порівняно з 1963 роком збитки від пожеж навіть зросли. У низці областей мали місце великі пожежі, збитки від яких по республіці в 1964 році склали 33,6% до їхньої загальної суми. Найбільша кількість великих пожеж сталася у

м. Києві, Одеській, Кіровоградській, Львівській, Вінницькій, Донецькій та Сумській областях [4, арк. 79]. З матеріалів дослідження великих пожеж Управлінням пожежної охорони МОГП було встановлено, що у роботі пожежної охорони деяких областей республіки, як і раніше, продовжували залишатися дуже серйозні недоліки у здійсненні нагляду за протипожежним станом об'єктів народного господарства, які нерідко призводили не лише до виникнення пожеж, а й до їхнього швидкого розвитку.

Це підтверджується багатьма прикладами пожеж, які ми наводимо нижче. Так, у листопаді 1964 року в м. Каховці Херсонської області сталася пожежа в олійному цеху райхарчкомбінату. Нагляд за протипожежним станом зазначеного об'єкта з боку міської пожежної частини здійснювався неякісно, пожежно-технічні обстеження проводились поверхово (за об'єктом було закріплено начальника частини Волобуєва). Під час монтажу та експлуатації установки для подачі рідкого палива в печі підсмажувальні печі маслорізного цеху були допущені грубі порушення, що призвело до виникнення пожежі. До будівлі маслорізного цеху були прибудовані пожежонебезпечні приміщення. Наявна на території об'єкту пожежна водойма утримувалася забрудненою і не повністю заповненою водою. До прибуття першого підрозділу пожежної охорони – чергової варті Каховської пожежної частини у складі одного оперативного відділення, вогнем було охоплено понад 350 кв. м площі перекриття маслорізного цеху і шеретувального відділення, а також обладнання, що знаходилося в них. Все ж удалося стримати розповсюдження вогню на прибудовані до

цеху приміщення. Однак, нарощування сил та засобів, необхідних для ліквідації пожежі, проходило повільно – протягом години. В результаті вогнем було знищено дерев'яні конструкції та обладнання маслорізного цеху та шеретувального відділення [4, арк. 80].

У червні 1964 року в м. Ново-Волинськ Житомирської області, внаслідок пожежі на колгоспному ринку, згоріли складські приміщення меблевого магазину, будівельних та господарських товарів та матеріальні цінності, що зберігалися в них. Пожежа почалася із загоряння у смітєвому ящику, встановленому біля дерев'яної стіни складу господарських товарів, поширилася на приміщення складу і в короткий час прийняла великі розміри. Коли прибули на пожежу підрозділи пожежної охорони міста, склади меблевого магазину, будівельних та господарських товарів були повністю охоплені вогнем, частково горіли дахи парфумерного магазину, шапкової та меблевої майстерень. Швидкому поширенню пожежі сприяли майже суцільна забудова колгоспного ринку дерев'яними будівлями без дотримання відповідних протипожежних розривів, велика кількість готової продукції, що зберігалася в них, (меблів, фарб, виробів з бавовняних, трикотажних, шовкових тканин), горючих матеріалів. Сам факт виникнення та розвитку пожежі став наслідком незадовільної профілактичної роботи, що проводилася інспектором Ново-Волинської пожежної частини Г. Ситниковим. На колгоспному ринку грубо порушувалися правила пожежної безпеки. Допускалося безладне будівництво тимчасових, різного призначення, пожежо-

небезпечних будівель. Протипожежний режим не дотримувався. Приписи пожежних органів своєчасно не виконувались. Незважаючи на це, жорстких вимог до адміністрації не пред'являлося, за невиконання чи грубе порушення правил пожежної безпеки до відповідальності ніхто не притягувався [4, арк. 81].

У Ново-Волинському гарнізоні нечітко відпрацьовувалися питання взаємодії пожежної охорони із службою міськводоканалу. У день пожежі проводилося промивання міської водопровідної мережі, у зв'язку з чим на ділянці колгоспного ринку тиск води був відсутній. Проте начальницький склад пожежної частини про це не знав. У результаті воду на гасіння пожежі від встановлених на пожежні гідранти автомобілів, було подано невчасно – через 20 хвилин після прибуття на пожежу підрозділів пожежної охорони.

Серйозні недоліки мали місце у профілактичному обслуговуванні складу взуттєвого об'єднання у м. Одесі. Закріплений за об'єктом інспектор районної пожежної частини Речез нагляд за протипожежним станом складу здійснював незадовільно. На об'єкті грубо порушувалися правила пожежної безпеки, тривалий час не виконувались заходи, запропоновані приписами держпожнадзора. На день виникнення пожежі склад був надмірно перевантажений готовою продукцією. Уздовж зовнішньої стіни складу було складовано велику кількість бочок клею на горючій основі та понад 18 тонн листової гуми. Конструкції покриття, що могли загорятися, вогнезахисному просоченню не піддавалися. У недобудованій секції складу був побудований сторожем дерев'яний сарай

для особистих потреб. Все це призвело до того, що пожежа, що виникла в маслоцеху, отримала швидкий розвиток. Склад охоронявся сторожовою охороною. Службу сторожі несли погано, нерідко залишали посаду та займалися особистими справами, їх ніхто не контролював. З цієї причини пожежа, що виникла в складі, була виявлена пізно і до прибуття підрозділів пожежної охорони отримала значний розвиток [4, арк. 82].

Незадовільно здійснювався нагляд за протипожежним станом будівлі професійно-технічного училища у м. Києві, внаслідок чого у листопаді 1964 року тут сталася пожежа із серйозними наслідками. Причиною виникнення пожежі, а також інтенсивності її розвитку послужило загоряння у великій кількості целулоїдної плівки в рулонах, що використовувалася там же для виробничих цілей, яка зберігалася в підвалі. Як було встановлено, пожежно-технічні обстеження вказаного об'єкту інспектором районної пожежної частини проводились неякісно. У ході обстеження ним не було звернено уваги на такі грубі порушення правил пожежної безпеки, як розміщення у підвальному приміщенні адміністративної будівлі акумуляторної майстерні, зберігання лакофарб та інших пожежонебезпечних речовин тощо.

За серйозні недоліки у роботі на начальника районної частини Колесніченка, заступника начальника частини Некрашу та інспектора Стулія, який був закріплений за об'єктом, наказом начальника УПО Київської області було накладено дисциплінарні стягнення [4, арк. 83].

У листопаді 1964 року в м. Рудки Львівської області виникла пожежа у складі будматеріалів Рудківсько-

го відділення «Сільгосптехніка». Внаслідок пожежі згоріли та були пошкоджені дахові конструкції та товароматеріальні цінності, що зберігалися в 2-х згорілих секціях складу. Як і в попередніх прикладах, профілактична робота з боку колишнього працівника інспекції Сичова, закріпленого за об'єктом, проводилася неякісно. Протипожежний стан складу на день пожежі був незадовільним. Приписи пожежної служби своєчасно адміністрацією не виконувалися. У приміщенні складу допускалося спільне зберігання різних за властивостями і пожежної небезпеки речовин і матеріалів - нітрофарб, лаків, мастил, кислот, балонів з киснем, текстильних виробів, гуми і т.п. Електроосвітлювальна мережа в одній з секцій складу була змонтована і експлуатувалася з порушенням електротехнічних правил, дерев'яне перекриття цієї секції від загоряння захищено не було. Наявна на території об'єкту пожежна водойма, через несправність, була без води.

У Солонянському районі Дніпропетровської області на овочевому пункті пожежею, що сталася у серпні 1964 року, було знищено низку будівель та значну кількість ящикотари та тарної дощечки. Дослідженням цієї пожежі було встановлено, що на вказаному об'єкті протягом останніх 3-х років жодної профілактичної роботи не проводилося. Овочевий пункт знаходився у вкрай незадовільному протипожежному стані. На об'єкті були допущені грубі порушення протипожежних норм та правил в частині розміщення будівель на майданчику, складування ящиків та тарних дощечок. Необхідних протипожежних розривів не було дотримано. Водоймою для цілей пожежогасіння овочевий пункт не було забезпечено. Добровільної

пожежної дружини на об'єкті не було, робітники та службовці до запобігання та гасіння пожеж були не підготовлені. Наявні на овочевому пункті два ручні пожежні насоси виявилися несправними. В результаті пожежа в бондарному цеху пункту швидко поширилася на інші будівлі і прийняла великі розміри.

Наказом начальника УОГП Дніпропетровської області, начальник ІДПН Солонянського району Мухін за погану роботу був звільнений з посади, а інспектору Масліку, раніше закріпленому за об'єктом, було оголошено сувору догану[4, арк. 84].

Про наявність аналогічних та інших недоліків та профілактичному обслуговуванні об'єктів свідчили також пожежі, що мали місце на заводі «Буддеталь» у м. Українці Донецької області, у торговельній будівлі сільпо у Мукачівському районі Закарпатської області, у будівлі школи у Середино-Будському районі Сумської області тощо.

У низці областей республіки ще недостатньо були вирішені питання організації гасіння пожеж у містах, особливо у частині якісної розробки необхідної оперативної документації та організації гарнізонної служби. Не були зжиті випадки, коли пожежі набували розвитку через відсутність кваліфікованого керівництва підрозділами, незнання начальницьким складом об'єкта, повільного нарощування сил, неорганізованої роботи бойових розрахунків.

У Хмельницькій області, у м. Шепетівці допускалися серйозні недоліки у підготовці особового складу та відпрацюванні питань організації пожежогасіння. Схеми розміщення

сил і засобів на деякі особливо важливі об'єкти міста, наприклад, на будівлю районного об'єднання "Сільгосптехніка" розроблено не було. У гарнізоні слабо також було відпрацьовано питання взаємодії зі службами міста та відомчими пожежними підрозділами. Підготовка Шепетівського гарнізону до гасіння пожеж проводилася погано. Начальник гарнізону Г. Завгородній питаннями тактичної підготовки не займався. За 1964 рік він не провів жодного пожежно-тактичного заняття з викликом усіх сил та засобів, що дислокуються у місті. Через непідготовленість гарнізону, гасіння пожежі в майстернях райоб'єднання «Сільгосптехніки» проходило неорганізовано. Начальник варти пожежної частини Малярчук припустився помилок. На гасіння відкритої пожежі він подав малопотужні стволи і не на вирішальних напрямках, наявні вододжерела не використав. Старший РТП – начальник пожежної частини також не зміг чітко організувати гасіння пожежі. На водосховищі ємністю 600 кв.м була встановлена лише одне автоцистерна, проте інші працювали на привізній воді. Пожежа була запущена і завдала значних збитків [4, арк. 85].

Суттєві недоліки у відпрацюванні питань організації гасіння пожеж мали місце у м. Краматорську Донецької області. Схеми розстановки та коштів у будівлі видовищних, лікувальних і дитячих установ міста були складено неякісно, поверхові плани у схемах були відсутні. Пожежно-тактичні заняття щодо будівлі кінотеатру, в якому сталася пожежа, а також на багато інших будівель з масовим скупченням людей з особовим складом пожежної частини не

проводилися. Підготовка Краматорського гарнізону до гасіння пожеж проводилася також погано. Начальник пожежної частини, він же начальник гарнізону, Набоков питаннями з підготовки гарнізону до гасіння пожеж не займався. Все це не могло не позначитися на гасінні пожежі в міському кінотеатрі. Перші пожежні підрозділи, які прибули на пожежу, виявили низьку тактичну підготовку, діяли невпевнено. Старший РТП – начальник гарнізону пожежної охорони Набоков також не зміг правильно організувати керівництво гасінням пожежі, не виявляв активності та ініціативи. Відсутність кваліфікованого керівництва на пожежі та невпевнена робота підрозділів призвели до занедбаності та розвитку пожежі. Начальник частини Набоков, як такий, що не забезпечив дану ділянку роботи, з посади був звільнений.

Зазначені недоліки були характерні для областей, де керівники протипожежних служб мало займалися питаннями підготовки гарнізонів до гасіння пожеж. Деякі з них ще мало уваги приділяли роботі з організації пожежогасіння у сільській місцевості. Тому не випадково в районах сільської місцевості траплялося багато великих пожеж. В Одеській, Кіровоградській, Сумській, Дніпропетровській, Кримській, Львівській та інших областях районні плани гасіння пожеж не скрізь були доведені до виконавців, практичні заняття з відпрацювання планів працівниками інспекцій держпожнадзора проводилися рідко [4, арк.86].

Пожежі, нерідко, набували розвитку через низьку боєздатність пожежно-сторожової охорони колгоспів, неприйняття заходів для їхнього

гасіння у початковий період, несвоєчасного виклику допомоги із сусідніх населених пунктів та найближчих міст області.

У травні 1964 року у Березівському районі Одеської області у колгоспі “Зоря” пожежею було знищено будинок корівника, у вогні загинуло багато худоби. Сили та засоби на гасіння цієї пожежі були викликані несвоєчасно та прибули лише через 1,5 години після її виявлення. Автоцистерна сусіднього колгоспу через технічну несправність на пожежу взагалі не прибула. Гасіння пожежі в червні 1964 року в радгоспі “Червоний партизан” у тому ж районі Одеської області взагалі не було організовано. Сили та засоби, передбачені районним планом, не викликалися. В результаті згоріла будівля вівчарника та загинула велика кількість овець.

Незадовільно було організовано гасіння пожежі у будівлі школи у Середньо-Будському районі Сумської області. Необхідні для його ліквідації сили та засоби своєчасно на пожежі не були зосереджені. Протягом перших 1,5 годин гасіння пожежі проводилося силами однієї ДПД цукрозаводу, що прибула на пожежу у складі шофера та охоронця. Додаткова допомога була викликана через 48 хвилин після прибуття ДПД цукрозаводу. З великим запізненням було повідомлено про пожежу в райвідділ міліції. В результаті пожежу в школі було запущено і до прибуття додаткової допомоги вона набула значного розвитку.

У Бобринецькому районі Кіровоградської області на гасіння пожежі, що виникла у будівлі корівника, було викликано лише одне відділення районної пожежної частини, що

знаходилося на відстані 40 км від колгоспу [4, арк.86-87].

Інформуючи про наявні недоліки у роботі, УПО МОГП УРСР пропонувало інформацію про ці випадки пожеж та діяльність підрозділів пожежної охорони вивчити на чергових зборах з усім начскладом [4, арк.88-90].

Як бачимо, випадки пожеж, факти про які наводяться вище, свідчать, що в організації та реалізації заходів протипожежної безпеки в республіці в цей час були істотні недоліки, причому це були ще далеко не всі факти. У результаті цих подій було знищено багато майна, нанесено значну шкоду державі та колгоспам. Можна висловити припущення, що деякі з цих пожеж могли бути організовані умисно, з метою приховати розкрадання. Проте, це лише припущення, яке не має прямого документального підтвердження. Виникнення та спроби ліквідації пожеж показували недостатню підготовку багатьох пожежних команд та недостатню кваліфікацію їхніх керівників, свідчили про недотримання в багатьох установах та організаціях правил протипожежної безпеки, тому керівним органам МОГП було над чим працювати в подальшому.

Постановою Ради міністрів СРСР від 3 травня 1966 р. за № 344 всі підрозділи професійної пожежної охорони були сконцентровані в єдиному оперативному керівництві МОГП, що дало можливість підвищити боєздатність пожежних частин, більш раціонально і економно використовувати пожежні підрозділи та техніку. З метою вчасного виявлення недоліків у протипожежному захисті підприємств, а особливо в техно-

логічних процесах з другої половини 60-х рр. XX ст. в УРСР стали широко впроваджуватися на підприємствах пожежно-технічні комісії, в які залучалися інженери, технологи та техніки підприємств. Фактично зародилася нова форма профілактичної роботи, заснована на активній участі інженерно-технічного персоналу у розробці заходів, спрямованих на зменшення пожежної небезпеки технологічних процесів. На середину 1960-х рр. близько 60 % пожеж на об'єктах народного господарства були наслідком халатності та недбалості при поводженні з вогнем. Суттєвим напрямом роботи в попередженні такого роду пожеж залишалася широка роз'яснювальна робота та встановлення жорсткого режиму за дотриманням протипожежних правил. В Україні цей важливий напрямок в роботі пожежної охорони знайшов конкретне втілення в проведенні пожежно-технічного мінімуму серед населення міст та сіл, рішення про проведення якого було прийнято Радою міністрів УРСР. Пожежно-технічний мінімум передбачав ознайомлення населення республіки з причинами пожеж, із заходами з їхнього попередження в побуті та на виробництві та діями на випадок виникнення пожежі. Мільйони осіб в ході проведення пожежно-технічного мінімуму отримали навички з пожежної безпеки. Таке масове охоплення населення профілактичною роботою було здійснене вперше в Радянському Союзі. Досвід УРСР був пізніше поширений і в інших республіках [5, с. 639].

14 січня 1967 р. МОГП затвердив Інструкцію «Про порядок організації воєнізованої пожежної охорони Міністерства охорони гро-

мадського порядку СРСР у містах, на промислових підприємствах та інших об'єктах народного господарства». У цьому документі відзначалося, що воєнізована пожежна охорона міністерства охорони громадського порядку СРСР (ВПО МОГП) організується у містах, які є найважливішими адміністративними центрами СРСР, а також на промислових та інших об'єктах, що мають особливо важливе значення або підвищену пожежо- та вибухонебезпечність, детально регламентувався порядок створення такої охорони [6, с. 801-802].

Слід відзначити, що міліція відігравала істотну роль у гасінні пожеж. Її основним завданням, разом з пожежниками, був порятунок людей, які перебували у небезпеці, допомога в локалізації та ліквідації пожеж, а також забезпечення безпеки особового складу. Співробітники міліції услід або й разом з пожежниками прибували на місце пожежі, оцінювали ступінь небезпеки та намагалися вжити заходів для зменшення її рівня. Вони відповідали за безпеку як громадян, так і особового складу пожежників, які брали участь у гасінні. Якщо рівень небезпеки для оточуючого населення був достатньо високим, на місце події прибував один з керівників міліції, який міг очолити організацію гасіння пожежі, приймати відповідні рішення та координувати дії всіх учасників. Міліція також займалася організацією протипожежної пропаганди, навчанням населення заходам пожежної безпеки та контролем за дотриманням вимог пожежної безпеки, організацією профілактичної роботи. У цих напрямках роботи міліція тісно взаємодіяла з іншими організаціями,

такими як швидка допомога, комунальні служби з метою для забезпечення більш ефективного реагування на надзвичайні ситуації.

Висновки. Наведені факти свідчать про значну кількість пожеж на території республіки у вказаний період. Аналіз цих надзвичайних подій показує, що основні порушення здійснювалися працівниками установ та підприємств через недотримання вимог протипожежної безпеки, порушень трудової та виробничої дисципліни. Не надавалося належної уваги огляду обладнання, несвоєчасно проводилися ремонті роботи. Випадки виникнення пожеж свідчили про те, що суб'єктами господарювання не на належному рівні розроблялися заходи з пожежної безпеки, які не охоплювали усі чинники, що могли призвести до виникнення пожеж. У результаті пожеж було знищено багато майна, нанесено значну шкоду державним установам та організаціям, колгоспам та радгоспам. Недостатню кваліфікацію під час гасіння пожеж та ліквідації їхніх наслідків показали підрозділи воєнізованої пожежної охорони

міністерства охорони громадського порядку, в тому числі недостатньо ефективним було керівництво цими підрозділами та навчання їхнього особового складу. Це також стосувалося боєздатності пожежно-сторожової охорони колгоспів.

Слід відзначити, що саме в цей період в УРСР стали широко впроваджуватися, особливо на підприємствах, пожежно-технічні комісії, до яких залучалися інженери, технологи та техніки заводів та фабрик. Це означало впровадження нової форми профілактичної роботи, що ґрунтувалася на активній участі інженерно-технічного персоналу у розробці заходів, спрямованих на зменшення пожежної небезпеки. Як і у інших сферах діяльності в радянські часи, важливим елементом профілактичної роботи з попередження пожеж, залишалася роз'яснювальна робота та спроби встановлення більш суворого контролю за дотриманням протипожежних правил. В той час цей напрям в роботі пожежної охорони втілювався в проведенні пожежно-технічного мінімуму серед населення міст та сіл.

Список використаних джерел

1. Греченко В. А., Ярмиш О. Н. Міліція в Україні в період часткової лібералізації політичного режиму (березень 1953- серпень 1962 рр.) : історико-правове дослідження : монографія. Харків : Промарт, 2024. 452 с.
2. Міліція України : історичний нарис, портрети, події / За заг. ред. Ю. О. Смирнова. Кол. авторів: Смирнов Ю. О., Михайленко П. П., Святоцький О. Д., Ануфрієв М. І. К. : Ін-Юре, 2002. 888 с.
3. Чернега А. П. Правове регулювання діяльності органів міліції Української РСР у 1956–1985 рр.: авторефер. дис. канд. юр. наук: 12.00.01. Київ, 2008. 21 с.
4. Галузевий державний архів МВС України (ГДА МВС України). Ф. 8. Оп. 1. Спр. 427. Арк. 79-90.
5. Міністерство охорони громадського порядку УРСР (1962-1968 рр.) // Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.) : наук. вид. / авт. кол. : М. Г. Вербенський, О. Н. Ярмиш, В. О. Криволапчук, Т. О. Проценко, В. В. Ткаченко, В. М. Чисніков, Т. А. Плугатар, В. А. Довбня,

О. В. Кожухар ; за заг. ред. А. Б. Авакова. К., 2016. Т. 6. : Міністерство внутрішніх справ – Міністерство охорони громадського порядку Радянської України в період деєталінізації та подальших реорганізацій (5 березня 1953 р. – грудень 1968 р.). К.-Х. : Мачулін, 2016. Т. 6. С. 639.

6. Про порядок організації воєнізованої пожежної охорони міністерства охорони громадського порядку СРСР у містах, на промислових підприємствах та інших об'єктах народного господарства: інструкція МОГП 14 січня 1967 р. // Міністерство внутрішніх справ України: події, керівники, документи та матеріали (1917–2017 рр.) Т. 6. С. 801-802.

References

1. Grechenko V. A., Yarmysh O. N. The Police in Ukraine during the period of partial liberalization of the political regime (March 1953-August 1962): historical and legal research: [monograph]. Kharkiv: Promart, 2024.452 p.

2. The Police of Ukraine: historical essay, portraits, events / Edited by Yu.O. Smirnova. Co. authors: Smirnov Yu.O., Mykhailenko P.P., Svyatotsky O.D., Anufriev M.I. K.: In-Yure, 2002. 888 p.

3. Chernega A.P. Legal regulation of the activities of the police of the Ukrainian SSR in 1956–1985: autores. dissertation. cand..law. sciences: 12.00.01. Kyiv, 2008.21 p.

4. Branch State Archive of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine (SDA of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine). C. 8. D. 1. F/ 427. L. 79-90.

5. Ministry of Public Order of the Ukrainian SSR (1962-1968)// Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017): scientific ed. / author col.: M.G. Verbensky, O.N. Yarmysh, V.O. Kryvolapchuk, T.O. Protsenko, V.V. Tkachenko, V.M. Chisnikov, T.A. Plugatar, V.A. Dovbnya, O.V. Kozhuhar; ed. by A.B. Avakova. K., 2016. Т. 6.: Ministry of Internal Affairs – Ministry of Public Order of Soviet Ukraine during the period of de-Stalinization and further reorganizations (March 5, 1953 – December 1968). K.–Kh.: Machulin, 2016. Т. 6. P.639.

6. On the procedure for organizing the paramilitary fire protection of the Ministry of Public Order of the USSR in cities, at industrial enterprises and other objects of the national economy: instruction of the Ministry of Public Order of January 14, 1967 // Ministry of Internal Affairs of Ukraine: events, leaders, documents and materials (1917–2017) Vol. 6. P. 801-802.

Yarmysh Olexander, Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Educational and Scientific Laboratory for research into the problems of ensuring the rights of persons who suffered from the war, Dnipro State University of Internal Affairs, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine

ORCID: 0000-0002-4811-4520

Grechenko Volodymyr, Doctor of Historical Sciences, Professor, Honored Education Worker of Ukraine, Leading Researcher of the Research Laboratory on Law Enforcement and International Cooperation of the Educational and Scientific Institute No. 5 of the Kharkiv National University of Internal Affairs

ORCID: 0000-0002-6046-017

Ryabiy Sergey, Candidate of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Veteran of Internal Affairs Bodiers

ORCID: 0000-0002-7854-4193

Activities of the fire Protection Units of the MOGP of the Ukrainian SSR in Fighting Fires in the Mid-1960s.

The article highlights the main aspects of the activities of the fire protection units of the Ministry of Public Order of the Ukrainian SSR in combating fires in the mid-1960s. Materials on this problem, which were received by this ministry, indicate a significant number of fires in the territory of the republic during the specified period. Analysis of these extraordinary events shows that the main violations were committed by employees of institutions and enterprises due to non-compliance with fire safety requirements, violations of labor and production discipline. Due attention was not paid to the inspection of equipment, repairs were carried out untimely. Cases of fires showed that business entities were not developing fire safety measures at the proper level, which did not cover all the factors that could lead to fires. As a result of the fires, a lot of property was destroyed, significant damage was caused to state institutions and organizations, collective farms and state farms. In a number of regions of the republic, the issues of organizing fire extinguishing in cities have not yet been sufficiently resolved, especially in terms of high-quality development of the necessary operational documentation and organization of the garrison service. Cases were not eliminated when fires developed due to the lack of qualified leadership of units, ignorance of the commanding staff of the facility, slow build-up of forces, disorganized work of combat crews. The paramilitary fire protection units of the Ministry of Public Order showed insufficient qualifications in extinguishing fires and eliminating their consequences. This especially concerned the combat capability of the fire and guard protection of collective farms. The police played a significant role in extinguishing fires. Their main task, together with firefighters, was to rescue people who were in danger, assist in the localization and elimination of fires, as well as ensure the safety of personnel. On January 14, 1967, the USSR Ministry of Public Order approved the Instruction "On the Procedure for Organizing the Paramilitary Fire Protection of the

Ministry of Public Order of the USSR in Cities, at Industrial Enterprises and Other Objects of the National Economy". This document defined the principles of formation and tasks of fire protection units. During this period, fire-technical commissions began to be widely introduced in the Ukrainian SSR, especially at enterprises, which involved engineers, technologists and technicians of plants and factories. This meant the introduction of a new form of preventive work, based on the active participation of engineering and technical personnel in the development of measures aimed at reducing fire danger. An important element of preventive fire prevention activities remained explanatory work and attempts to establish stricter control over compliance with fire regulations. At that time, this direction in the work of fire protection was embodied in the implementation of a fire-technical minimum among the population of cities and villages.

Keywords: *Ukraine, police, fire departments, fire safety, firefighting, 1960s.*